

Хемијски факултет
Број захтева: 80/12
датум: 13. 6. 2024. године

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
Веће научних области природних наука

З А Х Т Е В

за давање сагласности на одлуке о усвајању извештаја Комисије за оцену докторске дисертације и о именовану комисије за одбрану

Молимо да, сходно члану 48. став 5. тачка 4. Статута Универзитета у Београду („Гласник Универзитета“ бр. 201/2018, 207/2019, 213/2020, 214/2020 и 217/20), дате сагласност на одлуку о усвајању извештаја Комисије за оцену докторске дисертације:

КАНДИДАТ : СТЕФАН (ГОРАН) ИВАНОВИЋ

студент докторских студија на студијском програму: **ХЕМИЈА**

уписан на докторске студије: 2018. године,
пријавио је докторску дисертацију под називом:

„Метаболнички приступ у контроли квалитета лековитог биља и биљних препарата“

из научне области: Хемија – Органска хемија;

Универзитет је дана 29. 4. 2021. године својим актом под бр. **61206-1218/4-21** дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила:

„Метаболнички приступ у контроли квалитета лековитог биља и биљних препарата“

Име и презиме ментора: **др Љубодраг Вујисић**, ванредни професор Универзитета у Београду – Хемијског факултета, **др Дејан Гођевац**, научни саветник Универзитета у Београду – Института за хемију, технологију и металургију, Института од националног значаја.

Комисија за оцену докторске дисертације именована је на седници одржаној 11. 4. 2024. године одлуком факултета под бр. 80/7, у саставу:

	Име и презиме члана комисије	звање	научна област	Установа у којој је запослен
1.	др Веле Тешевић	редовни професор у пензији	Органска хемија	Универзитет у Београду - Хемијски факултет
2.	др Ивана Софренић	доцент	Органска хемија	Универзитет у Београду – Хемијски факултет
3.	др Бобан Анђелковић	виши научни сарадник	Органска хемија	Универзитет у Београду – Хемијски факултет
4.	др Јована Станковић Јеремић	научни сарадник	Органска хемија	Универзитет у Београду – Институт за хемију, технологију и металургију, Институт од националног значаја за Републику Србију
5.	др Мирјана Цветковић	научни сарадник	Органска хемија	Универзитет у Београду – Институт за хемију, технологију и металургију, Институт од националног значаја за Републику Србију

Датум стављања извештаја Комисије и докторске дисертације на увид јавности: **22. 4. 2024. године.**

Наставно-научно веће факултета усвојило је извештај Комисије за оцену докторске дисертације на седници одржаној дана **13. 6. 2024. године.**

Комисија за одбрану докторске дисертације именована је на седници одржаној 13. 6. 2024. године одлуком факултета под бр. 80/10 у саставу:

	Име и презиме члана комисије	звање	научна област	Установа у којој је запослен
1.	др Веле Тешевић	редовни професор у пензији	Органска хемија	Универзитет у Београду - Хемијски факултет
2.	др Ивана Софренић	доцент	Органска хемија	Универзитет у Београду – Хемијски факултет
3.	др Бобан Анђелковић	виши научни сарадник	Органска хемија	Универзитет у Београду – Хемијски факултет
4.	др Јована Станковић Јеремић	научни сарадник	Органска хемија	Универзитет у Београду – Институт за хемију, технологију и металургију, Институт од националног значаја за Републику Србију

5.	др Мирјана Цветковић	научни срадник	Органска хемија	Универзитет у Београду – Институт за хемију, технологију и металургију, Институт од националног значаја за Републику Србију
----	---------------------------------	-------------------	--------------------	---

Декан Хемијског факултет

проф. др Горан Роглић

Прилози:

1. Одлука Наставно-научног већа о усвајању извештаја Комисије за оцену докторске дисертације и одлука о именовању Комисије за одбрану докторске дисертације
2. Извештај Комисије о оцени докторске дисертације
3. Примедбе на извештај Комисије о оцени докторске дисертације (уколико их је било) и мишљење Комисије о примедбама

На основу члана 46. Статута Хемијског факултета и члана 31. Правилника о докторским академским студијама Универзитета у Београду – Хемијског факултета, Наставно-научно веће Хемијског факултета је дана 13. 6. 2024. године донело следећу

О Д Л У К У

Члан 1.

Прихвата се Извештај Комисије за оцену докторске дисертације **Стефана (Горан) Ивановића**, мастер хемичара, под насловом:

„Метаболомички приступ у контроли квалитета лековитог биља и биљних препарата”

Члан 2.

Састав комисије за оцену: **др Веле Тешевих**, редовни професор Универзитета у Београду – Хемијског факултета, **др Ивана Софренић**, доцент Универзитета у Београду – Хемијског факултета, **др Бобан Анђелковић**, виши научни сарадник Универзитета у Београду – Хемијског факултета, **др Јована Станковић Јеремић**, научни сарадник Универзитета у Београду – Института за хемију, технологију и металургију, Института од националног значаја за Републику Србију, **др Мирјана Цветковић**, научни сарадник Универзитета у Београду – Института за хемију, технологију и металургију, Института од националног значаја за Републику Србију.

Члан 3.

Веће научних области природних наука Универзитета у Београду је на седници одржаној дана **29. 4. 2021.** године дало сагласност на предлог теме докторске дисертације.

Члан 4.

Научни радови објављени у међународним научним часописима, а део су докторске дисертације:

Радови објављени у истакнутом међународном часопису (M22):

1. **Stefan Ivanović**, Katarina Simić, Stefan Lekić, Milka Jadranin, Ljubodrag Vujisić, Dejan Gođevac, Plant Metabolomics as a Tool for Detecting Adulterants in Edible Plant: A Case Study of *Allium ursinum*, *Metabolites*, 12 (2022) 849. <https://doi.org/10.3390/metabo12090849>; (IF₂₀₂₁ = 5,581).

2. **Stefan Ivanović**, Dejan Gođevac, Petar Ristivojević, Gordana Zdunić, Danilo Stojanović, Katarina Šavikin, HPTLC-based metabolomics approach for the detection of chokeberry (*Aronia melanocarpa* (Michx.) Elliott) adulteration, *Journal of Herbal Medicine*, 37 (2023). 100618. <https://doi.org/10.1016/j.hermed.2022.100618>; (IF₂₀₂₂ = 2,800).

Рад објављен у међународном часопису (M23):

1. **Stefan Ivanović**, Manuela Mandrone, Katarina Simić, Mirjana Ristić, Marina Todosijević, Boris Mandić, Dejan Gođevac, GC-MS-based metabolomics for the detection of adulteration in oregano samples, *Journal of the Serbian Chemical Society*, 86 (12) (2021).
<https://doi.org/10.2298/JSC210809089I>; (IF₂₀₂₀ = 1,240).

Члан 5.

Одлуку, Извештај Комисије и Захтев доставити надлежном органу Универзитета у Београду. Одлуку доставити члановима Комисије, докторанту и Архиви Факултета.

ДЕКАН ХЕМИЈСКОГ ФАКУЛТЕТА

проф. др Горан Роглић

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ - ХЕМИЈСКОГ ФАКУЛТЕТА

На редовној седници Наставно-научног већа Хемијског факултета Универзитета у Београду, одржаној 14. 03. 2024. године, одлука бр. 80/7, одређени смо за чланове Комисије за преглед, оцену и одбрану докторске дисертације мастер хемичара Стефана Ивановића, истраживача сарадника Универзитета у Београду – Института за хемију, технологију и металургију, Институт од националног значаја за Републику Србију, под насловом:

„Метаболомички приступ у контроли квалитета лековитог биља и биљних препарата“

Веће научних области природних наука Универзитета у Београду је на својој седници одржаној дана 29. 04. 2021. године, на захтев Хемијског факултета, дало сагласност на предлог теме докторске дисертације под редним бројем 61206-1218/4-21. Комисија је докторску дисертацију прегледала и Наставно – научном већу подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

А. Приказ садржаја дисертације

Докторска дисертација Стефана Г. Ивановића написана је на 113 страна А4 формата (фонт Times New Roman, величина 12 pt, проред 1, маргине 2 cm) и садржи 44 слика и 14 табела. Рад обухвата следећа поглавља: Увод (1 страна), Општи део (31 страна), Наши радови (36 страна), Експериментални део (9 страна), Закључак (1 страна), Литература (17 страна, 267 цитата) и Прилози (17 страна). Поред наведеног, дисертација садржи Захвалницу (1 страна), Сажетак на српском и енглеском језику (2 стране), Садржај (2 стране), Списак симбола и скраћеница (2 стране), Биографију кандидата (1 страна), Списак објављених и саопштених радова проистеклих из дисертације (1 страна), Изјаву о ауторству (1 страна), Изјаву о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада (1 страна) и Изјаву о коришћењу (2 стране).

У **УВОДУ** је указано на значај развоја нових аналитичких метода за анализу аутентичности узорака биљног порекла. Дефинисан је предмет и циљ истраживања докторске дисертације, истакнута је потреба за развојем нових спектроскопских и спектрометријских метода за детекцију адултерисаних производа на бази лековитог биља са метаболомичким приступом. Дат је кратак опис и садржај свих поглавља која су део ове дисертације.

У **ОПШТЕМ ДЕЛУ** је кроз три поглавља дат преглед литературе и осврт на проблематику адултерације лековитих биљака, зачина и хране. Представљен је значај контроле квалитета биљака и биљних производа, као и потреба за развојем нових инструменталних техника које би се у ту сврху користиле. Посебна пажња је посвећена хроматографским и спектроскопским методама које се примењују у процени аутентичности испитиваних производа и препарата, као и за детекцију адултераната. Описане су биљне врсте које су биле предмет испитивања ове докторске дисертације, њихова примена и дат је осврт на истраживања која су се до сада бавила проблемом њихове адултерације.

У поглављу **НАШИ РАДОВИ** приказани су резултати добијени током израде ове докторске дисертације и представљен је њихов научни допринос. Резултати испитивања анализираних биљних врста приказани су у четири потпоглавља.

Детаљно су представљени резултати добијени GC-MS метаболомичком анализом узорака *Origanum vulgare* (вранилова трава) и *Origanum onites* (критски оригано), као и детектованих биомаркера адултерације из *Olea europaea* (маслина), *Cotinus coggigria* (венецијански сумак) и са *Mirtus communis* (мирта).

Описана је примена NMR метаболомичког отиска прста у анализи адултерисаних узорака *Allium ursinum* (сремуш). Применом техника мултиваријантне анализе на резултате добијене ^1H NMR спектроскопијом, детектоване су променљиве карактеристичне за присуство адултераната. Применом хроматографских техника изолована су једињења од интереса, а помоћу 1D (^1H , ^{13}C и DEPT-135) и 2D (COSY, 2DJ, NOESY, HSQC и HMBC) NMR спектроскопских техника, као и масене спектрометрије високе резолуције (HR-MS) одређена је структура биомаркера адултерације.

На примеру *Aronia melanocarpa* (аронија) приказана је употреба високоефикасне танкослојне хроматографије (HPTLC) за потребе испитивања профила узорака

бобичастог воћа и примене метаболомичког приступа у циљу утврђивања ботаничког порекла испитиваних адултераната.

Дат је приказ примене високоефикасне течне хроматографије комбиноване са тандемном масеном спектрометријом (UPLC-MS/MS) у анализи дијететских суплемената на бази биљне врсте *Tribulus terrestris* (бабин зуб), као и приказ детекције биомаркера присуства биљног екстракта.

Поглавље **ЕКСПЕРИМЕНТАЛНИ ДЕО** обухвата информације о растварачима, хемикалијама, реагенсима и инструментима који су коришћени приликом екстракције биљног материјала. Описан је поступак пречишћавања једињења и припреме узорака за анализу, као и порекло биљног материјала. Објашњени су поступци дериватизације, изоловања биомаркера, параметри снимања и начин обраде података за потребе мултиваријантне анализе.

У **ЗАКЉУЧКУ** су сумирани добијени резултати метаболомичких студија и спроведених испитивања у решавању проблема адултерација и анализе одабраних биљних врста. Приказани су биомаркери квалитета и/или најчешћих и потенцијалних адултераната испитиваних биљака. Применом GC-MS, LC-MS, HPTLC и NMR техника у комбинацији са мултиваријантном анализом података успешно су идентификовани биомаркери адултерације карактеристични за испитиване биљне врсте.

У делу **ЛИТЕРАТУРА** налази се укупно 267 литературних извора наведених на основу редоследа појављивања у тексту.

Поред наведеног, докторска дисертација садржи и **ПРИЛОГ** у коме се налазе спектрални подаци испитиваних екстраката, фракција и изолованих једињења добијених применом NMR спектроскопије. У овом поглављу су приказани хроматограми и масени спектри високе резолуције добијени LC-DAD-ESI-MS анализом.

Б. Кратак опис постигнутих резултата

Екстракти аутентичних и фалсификованих узорака вранилове траве и критског оригана припремљени су по протоколу за метаболомичку анализу, затим анализирани GC-MS техником ради детекције адултерације са лишћем маслине,

венедијанског сумака и мирте. Урађена је идентификација детектованих примарних и секундарних метаболита у добијеним хроматограмима након двостепене дериватизације поступцима метоксимовања и силанизације. Најзаступљенија једињења у аутентичним узорцима оригана били су шећери (сахароза, глукоза и фруктоза), органске киселине (хининска, лимунска, јабучна, γ -аминобутерна, шикиминска, розмаринска, кафеинска, сукцинска, фосфорна и катехол-лактат), шећерне киселине (треонска, еритронска, и сахаринска киселина), шећерни алкохоли (мио-инозиол, сорбитол, ксилитол, глицерол и галактинол) и кавакрол. За детекцију адултерисаних узорака оригана примењени су PCA и OPLS мултиваријантни модели. Као дискриминушући метаболит за разликовање две врсте аутентичних узорака оригана идентификован је катехол-лактат, карактеристичан за узорке критског оригана. Шећерни алкохол, сорбитол, показао се као значајана варијабла за узорке који су адултерисани са лишћем маслине, док се присуство шикиминске и хининске киселине показало као значајна променљива код адултерације оригана са венедијанским сумаком. Концентрације хининске киселине и фруктозе указују на адултерацију оригана са лишћем мирте.

Као алат за детекцију адултерације сремуша коришћен је приступ метаболомичког отиска прста применом ^1H NMR спектроскопије у комбинацији са мултиваријантном анализом података. Аутентични биљни узорци сремуша су мешани са узорцима *Convallaria majalis* (ђурђевак) и *Arum maculatum* (козлац) како би се опонашала адултерација. Применом PCA анализе било је могуће разликовање аутентичних од симулираних адултерисаних узорака, као и узорака са различитих географских локација. Анализом добијених OPLS-DA модела, детектоване су променљиве заслужне за разликовање аутентичних од узорака који су адултерисани са ђурђевком и козлацем. Пронађене су променљиве у ^1H NMR спектрима које потичу од биомаркера адултерације. Применом 1D (^1H , ^{13}C и DEPT-135) и 2D (COSY, 2DJ, NOESY, HSQC и HMBC) NMR спектроскопије и масене спектрометрије високе резолуције идентификовани су биомаркери адултерације. Флавоноидни C-гликозиди изовитексин и виценин II, азетидин-2-карбоксилна киселина и пиридински алкалоид тригонелин су идентификовани као биомаркери адултерације са ђурђевком, док је изовитексин детектован као биомаркер адултерације сремуша са козлацем.

Макроскопском анализом осушених и целих плодова ароније и њених адултераната *Phytolacca americana* (винобојка), *Sambucus nigra* (зова), *Solanum nigrum* (помоћница) и *Sambucus ebulus* (авдика), окарактерисане су битне морфолошке разлике

између њих. Показане су разлике у облику испитиваних семена, које се тичу величине, облика и текстуре. У даљем раду је примењен метаболомички приступ заснован на НРТЛС анализи за откривање адултерације плода ароније. Ботаничко порекло испитиваних адултераната ароније утврђивано је применом метода мултиваријантне анализе PCA и OPLS-DA модела добијених на основу резултата НРТЛС раздвајања након њихове дигитализације и анализе добијених слика. Према добијеним резултатима бетанин је идентификован као биомаркер винобојке, док је петунидин-3-*O*-(*p*-кумароил)-рутинозид-5-*O*-глукозид препознат као значајна варијабла за откривање присуства плода помоћнице у узорцима ароније. Цијанидин-3-*O*-самбубиозид-5-*O*-глукозид, цијанидин-3,5-*O*-диглукозид и цијанидин-3-*O*-самбубиозид идентификовани су као биомаркери адултерисане ароније са бобицама зове.

Високофикасна течна хроматографија комбинована са тандемном масеном спектрометријом (UPLC-MS/MS) примењена је за анализу сапонинима обogaћене фракције аутентичних биљних узорака бабиног зуба, као и комерцијалних узорака суплемената који садрже екстракт ове биљке. Урађена је идентификација релевантних биомаркера (стероидних сапонина и флавноидних једињења) аутентичних биљних узорака и анализирано њихово присуство у шест комерцијално доступних препарата. Присуство карактеристичних једињења је потврђено праћењем више реакција фрагментације (MRM), на основу идентификованих јона потомака (DS). Поређењем са доступним литературним подацима укупно девет једињења, два флавоноида и седам стероидних сапонина, је идентификовано и њихово присуство у суплементима је анализирано. Обзиром да постоје велике варијације у хемијском саставу сапонинских фракција бабиног зуба у зависности од географског порекла заједничко за све комерцијалне узорке суплемената и биљне узорке, било је присуство рутина и прототрибестина.

В. Упоредна анализа резултата кандидата са резултатима из литературе

Због све веће употребе лековитог биља и препарата на биљној бази у лечењу и превенцији многих болести и појаве адултерисаних производа, упоредо су развијане методе за њихову контролу и детекцију. Иако се многи биљни препарати промовишу као природни, то нужно не значи да су они и безбедни за људску употребу. На основу досадашњих резултата у литератури, постоји велики број метода које се користе у детекцији адултераната и контроли квалитета биљних препарата и суплемената.

Најчешће коришћене методе су: органолептичко оцењивање, молекуларно-билошке методе попут макроскопских и микроскопских идентификација и генетичких тестирања, аналитичке методе (хроматографске технике, спектроскопске технике) и хеометријске методе у метаболомици.^{1,2}

Постоји велики број случајева намерних и случајних адултерисаних производа биљног порекла.³⁻¹² Већина ових препарата не подлеже строгој контроли или је она заснована на дефинисану листу добро познатих контаминаната и/или адултераната. Обзиром да су ове информације јавно доступне, постоји могућност за злоупотребе.

Оригано, као један од најчешће коришћених зачина у медитеранској кухињи, често подлеже адултерацији. Досадашња истраживања на пољу анализе фалсификованих узорака оригана показала су успешну примену NMR спектроскопије у комбинацији са мултиваријатном анализом за детекцију биомаркера код честих адултераната.¹³ Применом GC-MS анализе и двостепене дериватизације поларних метаболита из екстраката оригана, први пут примењене у овој докторској дисертацији, утврђени су биомаркери адултерације узорака две врсте, вранилове траве и критског оригана.

До сада је забележено неколико случајева тровања приликом конзумирања сремуса услед морфолошке сличности са неколико токсичних биљних врста: мразовцем, ђурђевком и козлацем. Један од случајева је тровање са мразовцем, који садржи отровне алкалоиде који спречавају деобу ћелија и инхибирају митозу.¹⁴ Ђурђевак који такође садржи токсичне алкалоиде, расте у сличним срединама као и сремус, и њихов период вегетације се одвија истовремено, што може довести до њихове замене.¹⁵ Забележен је и случај тровања козлацем, који садржи оксалате који се у људима метаболишу у калцијум-оксалат, што за последицу има повраћање, потешкоће у говору и измењену сензорику.¹⁶ По први пут је у овој докторској дисертацији примењена ¹H NMR спектроскопија и мултиваријантна анализа за детекцију токсичних адултераната (ђурђевака и козлаца) у јестивој биљци сремус, и показано да разлике у хемијском саставу узорака услед различитог географског порекла нису имале утицаја на идентификацију биомаркера адултерације.

У Србији је забележено више случајева замене плода ароније са бобицама помоћнице и винобојке, које су отровне. Поред тога, плод ароније је био замењен са бобицама авдике. Услед тога, развој контроле квалитета ароније је у фокусу многих

истраживача. HPTLC техника се показала као главна метода за анализу биљака богатих фенолним једињењима и антоцијанима.¹⁷ Испитивана је адултерација ароније, као треће биљне врсте у склопу ове докторске дисертације, са плодовима винобојке, зове, помоћнице и авдике. Ово истраживање заснивало се на примени HPTLC анализе и као резултат добијени су биомаркери за разликовање ароније од наведених адултераната.

Услед присутних стероидних сапонина у биљци бабин зуб, екстракти ове биљке примењује се као афродизијак и при регулацији нивоа тестостерона, што као резултат има позитиван утицај на мишићну масу и спортске перформансе.¹⁸ Забележени су случајеви адултерације бабиног зуба са инхибиторима фосфодиестеразе типа 5, који се често налазе у суплементима за потенцију мушкараца.¹⁸ Технике које су до сада примењене за анализу узорака које садрже екстракте бабиног зуба су течна хроматографија у комбинацији са масеном спектрометријом, инфрацрвена спектроскопија и ДНК баркодирање.^{19–21} Доступни су литературни подаци о употреби UPLC-MS методе за карактеризацију хемијског састава ове биљке.²⁰ У оквиру ове докторске дисертације испитивана је аутентичност шест комерцијално доступних препарата који садрже екстракт биљке бабин зуб применом UPLC-MS/MS анализе. Резултати указују на два биомаркера који су присутни у свим комерцијалним узорцима препарата.

У литератури нема много података о употреби метода мултиваријантне анализе у контроли квалитета биљних препарата и суплемената, јер се област интензивно развија, те су добијени резултати представљени у докторској дисертацији од великог значаја за будућа истраживања у овој области. Тиме што су у дисертацији коришћене GC-MS, NMR, HPTLC и UPLC-MS/MS инструменталне технике указује да се различити аналитички изазови могу адекватно превазићи правилним одабиром технике. Применом метаболомичког приступа и мултиваријантне анализе детектовани су појединачни биомаркери адултерације код оригана, ароније и сремуша. Показано је да се техника UPLC-MS/MS анализе на примеру суплемената за повећање мишићне масе на бази бабиног зуба могу успешно идентификовати биомаркери карактеристични за биљну врсту и поред значајне географске варијације у хемијском саставу активних компоненти. Резултати ове докторске дисертације допринеће додатном разумевању хемије веома важних врста лековитог биља, које су због своје економске вредности често предмет адултерације.

Литература

1. P. Galvin-King, S. A. Haughey, C. T. Elliott, *Food Control* **88** (2018) 85–97.
2. S. Gafner, M. Blumenthal, S. Foster, J. H. Cardellina, I. A. Khan, R. Upton, *J. Nat. Prod.* **86** (2023) 460–472.
3. D. Frommenwiler, J. Kim, C.-S. Yook, T. Tran, S. Cañigüeral, E. Reich, *Planta Med.* **84** (2018) 465–474.
4. S. Gafner, *Bot. Adulterants Bull.* (2016).
5. C. I. Heck, E. G. De Mejia, *J. Food Sci.* **72** (2007).
6. S. Lee, S. Lohumi, H. Lim, T. Gotoh, T. Goto, B. Cho, M. S. Kim, S. Lee, *J. Fac. Agric. Kyushu Univ.* **60** (2015) 151–156.
7. M. Martinello, R. Stella, A. Baggio, G. Biancotto, F. Mutinelli, *Metabolites* **12** (2022) 985.
8. Ç. Oltulu, S. Çelik, M. Duman, *İstanbul J. Pharm.* **53** (2023) 219–228.
9. L. E. Rodriguez-Saona, M. E. Allendorf, *Annu. Rev. Food Sci. Technol.* **2** (2011) 467–483.
10. A. Sumara, A. Stachniuk, A. Trzpił, A. Bartoszek, M. Montowska, E. Fornal, *Molecules* **28** (2023) 4754.
11. L. Valdemiro Alves de Oliveira, C. Rafael Kleemann, L. Molognoni, H. Daguer, R. Barcellos Hoff, E. Schwinden Prudencio, *Food Res. Int.* **156** (2022) 111140.
12. J. Yang, N. Zheng, H. Soyeurt, Y. Yang, J. Wang, *Food Sci. Nutr.* **7** (2019) 56–64.
13. M. Mandrone, L. Marincich, I. Chiochio, A. Petroli, D. Godevac, I. Maresca, F. Poli, *Food Control* **127** (2021) 108141.
14. G. Rousseau, J. Clément, J. B. Fezard, S. Laribi, *La Rev. Médecine Interne* **43** (2022) 559–561.
15. M. Vončina, D. Baričević, M. Brvar, *Acta Agric. Slov.* **103** (2015).
16. K. J. Prakash Raju, K. Goel, D. Anandhi, V. Pandit, R. Surendar, M. Sasikumar, *Int. J. Crit. Illn. Inj. Sci.* **8** (2018) 111.
17. ABC, *HerbalGram* (2024).
18. O. R. C. Gheorghiu, A. M. Ciobanu, C. M. Guțu, C. L. Chițescu, G. V. Costea, D. M. Anghel, A. M. Vlasceanu, D. L. Baconi, *Molecules* **28** (2023) 4116.
19. D. Selvaraj, S. Ramalingam, *Ecol. Genet. Genomics* **18** (2021) 100072.
20. W. Zheng, F. Wang, Y. Zhao, X. Sun, L. Kang, Z. Fan, L. Qiao, R. Yan, S. Liu, B. Ma, *J. Am. Soc. Mass Spectrom.* **28** (2017) 2302–2318.
21. B. Krishnan, R. M. Ahalliya, N. N. N. Kandasamay, S. G. Nehru, A. George, V. Subaramanian, *Adv. Pharm. J.* **4** (2019) 90–96.

Г. Објављени и саопштени радови који чине део дисертације

Из резултата ове докторске дисертације проистекла су три научна рада у међународним часописима са SCI листе и два саопштења: два рада су објављена у истакнутим међународним часописима (M22), један рад објављен је у међународном часопису (M23), саопштење са међународног скупа штампано у изводу (M34) и саопштење са скупа од националног значаја штампано у изводу (M64).

Рад објављен у истакнутом међународном часопису (M22)

1. **Stefan Ivanović**, Katarina Simić, Stefan Lekić, Milka Jadranin, Ljubodrag Vujisić, Dejan Gođevac, Plant Metabolomics as a Tool for Detecting Adulterants in Edible Plant: A Case Study of *Allium ursinum*, *Metabolites*, 12 (2022) 849. <https://doi.org/10.3390/metabo12090849>; (IF₂₀₂₁ = 5,581).
2. **Stefan Ivanović**, Dejan Gođevac, Petar Ristivojević, Gordana Zdunić, Danilo Stojanović, Katarina Šavikin, HPTLC-based metabolomics approach for the detection of chokeberry (*Aronia melanocarpa* (Michx.) Elliott) adulteration, *Journal of Herbal Medicine*, 37 (2023). 100618. <https://doi.org/10.1016/j.hermed.2022.100618>; (IF₂₀₂₂ = 2,800).

Рад објављен у међународном часопису (M23):

1. **Stefan Ivanović**, Manuela Mandrone, Katarina Simić, Mirjana Ristić, Marina Todosijević, Boris Mandić, Dejan Gođevac, GC-MS-based metabolomics for the detection of adulteration in oregano samples, *Journal of the Serbian Chemical Society*, 86 (12) (2021). <https://doi.org/10.2298/JSC210809089I>; (IF₂₀₂₀ = 1,240).

Саопштење са међународног скупа штампаног у изводу (M34)

1. **Stefan Ivanović**, Petar Ristivojević, Gordana Zdunić, Danilo Stojanović, Katarina Šavikin, Dejan Gođevac, Detection of chokeberry adulteration by HPLTC-based metabolomics. The Second International UNIFood Conference – UNIFood2021, September 24-25, 2021, Belgrade, Serbia. ISBN 978-86-7522-066-4 <https://cer.ihtm.bg.ac.rs/handle/123456789/7537>

Саопштење са скупа националног значаја штампаног у изводу (M64)

2. **Stefan Ivanović**, Katarina Simić, Stefan Lekić, Dejan Gođevac, Detection of biomarkes of adulterated *Allium ursinum* with *Convallaria majalis* and *Arum maculatum*, 8th Conference of Young Chemists of Serbia, 29th October 2022, Belgrade, Serbia. ISBN 978-86-7132-080-1 <https://cer.ihtm.bg.ac.rs/handle/123456789/5523>

Д. Провера оригиналности докторске дисертације

Оригиналност ове докторске дисертације проверена је 18.04.2024. године на начин прописан Правилником о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду. Помоћу програма iThenticate утврђено је да количина подударача текста износи 8%. Овај степен подударности последица је цитата, библиографских података о коришћеној литератури, тзв. општих места и података у вези са темом дисертације, као и подудараче текста са претходно публикованим резултатима истраживања проистеклих из дисертације кандидата, што је у складу са чланом 9. Правилника.

Комисија сматра да је докторска дисертација Стефана Ивановића у потпуности оригинална, као и да су у потпуности поштована академска правила цитирања.

Ђ. Закључак

На основу прегледа докторске дисертације и свега изложеног у Извештају, може се закључити да докторска дисертација под насловом: **„Метаболомички приступ у контроли квалитета лековитог биља и биљних препарата”** кандидата Стефана Г. Ивановића, мастер хемичара, представља научно вредан допринос у разумевању значаја развоја нових спектроскопских и хроматографских техника и примене метаболомичког приступа у анализи добијених података, а све у циљу добијања биомаркера адултерације лековитог биља и праћења квалитета биљних препарата. Комисија је такође закључила да је кандидат успешно остварио све задате циљеве и да резултати проистекли из ове дисертације имају значајан допринос развоју и примени инструменталних техника за откривања фалсификованих биљних производа. Примена методологије метаболомичког приступа у анализи биомаркера аутентичности и адултерације биљних врста који је приказан у овој дисертацији отвара ново поље истраживања из ове области. Примена напредних статистичких алата и модерних инструменталних техника указују на њихов потенцијал на пољу анализе контроле квалитета лековитог биља.

Постигнути резултати објављени су у три научна рада у међународним часописима са SCI листе, два у истанутим међународним часописима (M22) и један у међународном часопису (M23) на којима је докторанд први аутор. Кандидат је аутор једног саопштења са међународног скупа штампаног у изводу (M34) и једног саопштења са скупа националног значаја штампаног у изводу (M64).

На основу свега наведеног, а у складу са Законом о високом образовању, Статутом Хемијског факултета, Комисија сматра да су испуњени сви услови за одбрану

докторске дисертације и са задовољством предлаже Наставно-научном већу Хемијског факултета Универзитета у Београду да, поднету докторску дисертацију Стефана Г. Ивановића под насловом „**Метаболомички приступ у контроли квалитета лековитог биља и биљних препарата**” прихвати и одобри реферат и одбрану за стицање академског звања доктора хемијских наука.

Београд, 23. 04. 2024.

Чланови комисије:

др Веле Тешевић, редовни професор
Универзитет у Београду – Хемијски факултет

др Бобан Анђелковић, виши научни сарадник
Универзитет у Београду – Хемијски факултет

др Ивана Софренић, доцент
Универзитет у Београду – Хемијски факултет

др Јована Станковић Јеремић, научни сарадник
Универзитет у Београду – Институт за хемију, технологију и металургију –
Институт од националног значаја за Републику Србију

др Мирјана Цветковић, научни сарадник
Универзитет у Београду – Институт за хемију, технологију и металургију –
Институт од националног значаја за Републику Србију